

20

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

Szerző:

Cím: *November 17. ünneplik Buda és Pest egyesítésének jubileumát*

1872/1923

Uj Nemzedék

November tizenhetedikén ünneplik Buda és Pest egyesítésének félszázados jubileumát

— Az Uj Nemzedék tudósítójától. —

Ötven esztendővel ezelőtt, 1873 november 17-én olvadt egységes közigazgatási testbe Pest, Buda és Óbuda s ezt a napot ünnepség keretében üli meg a székesfőváros törvényhatósága. Az emlékünnepet a tanács szociálpolitikai ügyosztálya készíti elő *Lobmayer* Jenő dr. tanácsnok vezetésével.

Az *Uj Nemzedék* munkatársa felkereste ez alkalomból az ügyosztályt, ahol az ünnepség előkészítéséről a következő tájékoztatást kapta:

— A főváros Pest, Buda és Óbuda városok tényleges egyesítése ötvenedik évfordulóján, november 17-én emlékünnepet tart. A mai súlyos viszonyok közepette ezt csak a *leghszerényebb* keretben rendezhetjük, de a félszázados határkő mellett nem mehetünk el anélkül, hogy az egyesítés nagy napjára vissza ne tekintsünk.

— *November 17-én* délelőtt tíz órakor *Te Deum* lesz a belvárosi főplébánián, amelyen *Csernoch* János hercegprímás őfóméltósága pontifikál. A *Te Deum*on előadásra kerül *Demény* Dezsőnek ez alkalomra írt ünnepi szentmiséje.

— Mind a szentmisére, mind az utána következő diszközgyűlésre meghívtuk a törvényhatóság bizottsági tagjain kívül a kormányzó őfóméltóságát, a királyi hercegeket, a minisztériumokat, a társultörvényhatóságokat és a társadalmi egyesületek vezetését. Megpróbáljuk megkeresni azokat a ma élő bizottsági tagokat és tisztviselőket is, akik 1873-ban a főváros szolgálatában állottak.

— A szentmise után feltizenkettőkor kezdődik a törvényhatóság diszközgyűlése az új városháza termében. A diszközgyűlést a *Himmusz* nyitja meg, mely után *Sipőcz* Jenő dr. polgármester, majd *Berzeviczy* Albert dr., a Magyar Tudományos Akadémia elnöke és *Csilléry* András bizottsági tag mondanak ünnepi beszédet. Az ünnepséget a *Szózat* rekeszti be, amelyet a székesfőváros énekkara ad elő.

— A főváros tanácsa a jubileum alkalmából felkért három zenei kiválóságot, *Kodály* Zoltánt, *Dohnányi* Ernőt és *Bartók* Bélát, hogy a jubileum emlékre zeneműveket írjanak. A *Filharmóniai Társaság* november 19-én filharmónikus hangversenyt rendez, amelyen ezeket az alkalmi műveket mutatják be a nagyközönségnek. A hangverseny főpróbája november 18-án, vasárnap délelőtt lesz.

Fontos dátumok, emlékek a jubiláló Budapest élettörténetéből

A főváros, mint ismeretes, ebben az évben ünnepli Buda és Pest egyesítésének ötvenéves jubileumát. Az ünnepség előkészületei már hónapok óta folynak és pontos dátumát november 17-ére tűzték ki. A jubileummal kapcsolatban munkatársunk érdeklődött egyik kiváló történetésünknél, aki sokat foglalkozott Budapest egyre jobban tünező emlékeivel; kérdésünkre a következőket mondotta:

Lb. 11. 4

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

— Az idegen, ha egyszer *Budapest*et látta, a *Duna*, a *Gellérihegy* és a *Várhegy* felejthetetlen panorámáját dicséri a külföldieknek. A királyi várat a tatárulás után a XIII. század közepe táján építették és egészen addig, amíg a törökök 1541-ben Budát elfoglalták, a magyar királyok lakóhelyétül szolgált. A vár köré lassankint bevándorlott lakók telepedtek le, akiknek a magyar királyok kiváltságokat biztosítottak. Mikor 1686-ban Budát a törököktől visszavették, a gyarmatosítás újra nagy arányokban indult meg és az ujonnan betelepülteknek *Lipót* király 1703-ban megint biztosította a régi kiváltságait. A lakosság számának növekedése feltűnő gyorsasággal ment végbe, 1720-ban Buda lakosainak száma 9600. Pesté ezzel

szemben csak 2600, összlészen 12.200, 1799-ig ez a szám 54.176-ra szökött fel, 1869-ben már 280.349 a lakosok száma, 1913-ban pedig 930.666.

A város fejlődésére igen nagy hatással volt az a körülmény, hogy a XIX. századtól kezdve az ország országgyűlés után a politikai élet is egyre jobban Budapestre, a természetesen centrumba terelődött. Már a század elejétől kezdve kiváló férfiak, közöttük különösen *József* nádor buzgólkodott a város szépítésén. A kiegyezés után szinte napról-napra látható a fejlődés hatalmas irama. 1877-ben kezdik építeni a gyönyörű *Andrássy*-utat, 1895-ben a körutakat. Majd sorra épülnek a parlament, a Szépművészeti Múzeum, a klinikák. Ekkor épülnek a főváros gyönyörű templomai, majd iskolái is hatalmas számban.

— Ismeretes, hogy Budát Pesttel régebben hajóhid kötötte össze. Oriási vívmány volt a *Lánchíd* építése, mely *Széchenyi* István gróf

Helvszám

taradhatatlan buzgóságának köszöni létét. A hid, mely kezdetben magánvállalkozásé volt, 1870-ben ment át az állam tulajdonába. Az egyre növekvő forgalom miatt egy másuttan épülnek az új hidak, 1872—1876 között a *Margithid*, 1894—96-ig a *Ferenc József*-hid, 1897—1903-ig az *Erzsébet*-hid. A hidakkal együtt nemcsak a Duna panorámája szépsült meg, hanem közlekedés szempontjából is ettől kezdve alakult Budapest igaz: világvárossá. Az első *lóvasutat* 1866-ban építették a pesti oldalon, 1889-ben újabb részvénytársaság vette át a régi lóvasutak kezelését és ez építette a villamosvasutak hálózatát is.

— Az egyre növekvő forgalom előmozdítására képezik ki gyönyörűen a *Dunapartot* s emelik a hatalmas *elevátort*. Az állatkereskedelem növelése végett hatalmas *közvágóhidakat* építenek, 1897-től kezdve emelik a *vásárcsarnokokat*. A *lakáshiány* a lakosság egyre növekvő száma miatt már 1883-ban érezhetővé vált, úgy hogy lassankint a fővárosnak magának kellett példát adnia modern lakások építésére. 1909-ben maga a főváros négy év alatt körülbelül haterzer lakást épített, hogy a lakások számát növelje. Az új vízvezeték 1892-ből való, amikor a főváros egy nagyobb *ragályos betegség* alkalmával elhatározta, hogy a régi vízvezeteket modernizálja és a főváros lakosságát egészséges ivóvízzel látja el. 1873 óta egymásután épülnek a kórházak, 1885-ben a *Szent István*-kórház, 1894-ben *Szent László*, 1898-ban a *Szent János*-kórház. A főváros gázzal való világítása 1855-től kezdődött, 1883-ban már a harmadik gázgyárat építik.

Ezek a ma már világvárossá fejlődött Budapest élettörténetének külső adatai. De ezek az adatok csak mérőkövek, határállomások, fölöttük ott zug, kavargó a történe-

lem és körülöttük morajlik egy nép viharos ezer esztendeje. Mi azt látjuk csak, mivé lett. Finom, régi házak sejtetik még itt-ott a modern paloták mellett, milyen lehetett. Néhány százéves metszeteken pedig csodálkozva nézzük a templomokat s csak az öreg Dunára ismerünk rá, mely épp oly méltósággal, hatalmas hömpölygéssel ment el a királyi város mellett, mint ma, amikor Buda és Pest egyesítésének 50 esztendőjü jubileumát ünneplik.